

קונטרס

משעינות החיים

דברי תורה

מכ"ק מרן אדמו"ר זצוקללה"ה

פרשת עקב תשפ"ו • גליון תקמג
פה יוצאן סיטי יצ"ו

©

כל הזכויות שמורות

י"ל ע"י

מכון שלמה משנתו

להוצאת ד"ת של כ"ק מרן אדמו"ר זצוקללה"ה

שע"י איגוד חסידי צאנז זוועהיל

להערות והארות

או להזמנת הגליון נא לפנות לטעל:

201-455-7269

בארה"ק:

052-712-6945

דוא"ל:

mayunoshachaim@gmail.com

דרוש לפרשת עקב

תש"ס

מצוה בו יותר מבשלוחו כשהמצוה נעשית מממונו

ויענך וירעיבך ויאכילך את המן אשר לא ידעת ולא ידעון אבותיך למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי אם על כל מוצא פי ה' יחיה האדם (דברים ח, ג). **ובמדרש פליאה** (הובא בכתב סופר בפרשת ד"ה ויענך), **מכאן שהנשים דולקות נר של שבת, וצריך ביאור.**

(א) והנראה לומר, דהנה במתני' (שבת (לא, ב), על שלש עבירות נשים מתות בשעת לידתן, על שאינן זהירות בנדה בחלה ובהדלקת הנר. ובגמ' (שם לב, א) מפרש טעמא, על הדלקת הנר, נשמה שנתתי בכם קרויה נר, על עסקי נר הזהרתי אתכם, אם אתם מקיימים אותם מוטב ואם לאו הריני נוטל נשמתכם. ופירש רש"י (ד"ה הריני): ונשים נצטוו על כך כדאמרינן בבראשית רבה וכו', שעל ידה נטרד אדם הראשון וכו' וכבתה נרו של של עולם וכו', ועוד שצרכי הבית תלויין בה, עכ"ל. וכן כתב גם הרמב"ם (הלכות שבת פרק ה' הלכה ג') וזה לשונו: ונשים מצוות על דבר זה יותר מן האנשים לפי שהן מצויות בבתיים והן העוסקות במלאכת הבית, עכ"ל.

ולכאורה יש נפק"מ בין ב' טעמים אלו, דלפי הטעם הא', לכא' אין חיוב על האנשים להשתדל במצווה זו, שהרי כל עיקרה לא ניתנה אלא לתקן את חטאה של חוה שכבייתה נרו של עולם, אבל לפי הטעם הב' החיוב מוטל על האנשים והנשים בשווה, אלא שחכמים הטילו את המצווה על האשה שהיא מצויה יותר בבית. ויש לפרש בזה את המשך לשון הרמב"ם שכתב שם: ונשים מצוות על דבר זה יותר מן האנשים לפי שהן מצויות בבתיים והן העוסקות במלאכת הבית, ואף על פי כן צריך האיש להזהירן ולבדוק אותן על כך ולומר לאנשי ביתו ערב שבת קודם שתחשך הדליקו את הנר, עכ"ל. שבהיות שהטעם שהוטלה המצווה על הנשים אינו כדי לתקן את חטאה של חוה אלא מפני

שהאשה מצויה בבית, על כן צריך האיש להזהירן ולבדוק אותן על כך, לפי שלאמתו של דבר החיוב מוטל על האנשים כמו על הנשים.

אכן לכא' יש להעיר, אם איתא שחיוב ההדלקה מוטל על האיש ועל האשה בשווה, אם כן היה ראוי דמכל מקום ידליק האיש, כדקי"ל (קידושין מא, א) מצווה בו יותר מבשלוחו, ואף שהאשה מצויה יותר בבית, מכל מקום מאי שנא נר שבת מנר חנוכה, שגם בנר חנוכה המצווה היא על שניהם בשוה כמבואר בגמ' (שבת כא, ב), ואפ"ה האיש מדליק, ולא אמרינן שהאשה תדליק מפני שהיא מצויה בבית. והדברים קל וחומר, ומה נר חנוכה שכשהאיש אינו בביתו יוצא הוא בהדלקת אשתו כמבואר בגמ' (שבת כג, א), אפ"ה כשהוא בביתו האיש הוא המדליק, נר שבת שכשהאיש אינו בביתו אינו יוצא בהדלקת אשתו (עיין או"ח סי' רס"ג סעיף ו'), מכל שכן שהיה ראוי שידליק הוא עצמו בהיותו בביתו, ומדוע תקנו חכמים שהאשה תקיים את המצווה.

שוב ראיתי בשדי חמד (חלק ד' מערכת המ"ם כלל נ"ה) שהביא כעין קושיא זו בשם ספר פתח הדביר מדוע לא הטילו חכמים את המצווה על האיש משום דמצווה בו יותר מבשלוחו, וכתב לתרץ על פי מה שכתב הרב החבי"ף לתרץ את סתירת דברי הש"ך אהדדי, דלגבי מילה (בחו"מ סי' שפ"ב סק"ג) פסק שאם אבי הבן יודע למול בעצמו אין לו לעשות שליח למול את בנו, דלא מהני שליחות במילה, ואילו לגבי פדיון הבן (יו"ד סי' ש"ה סקי"א) כתב שהאב יכול לעשות שליח לפדות את בנו, משום דשאני פדיון הבן דעיקר המצוה היא נתינת המעות לכהן, והרי האב הוא הנותן וממנו נהנה הכהן, ואם כן מה לי אם הוא נותן מידו ליד כהן ומה לי שנותנו על ידי שליח, משא"כ במילה כל שעשאה על ידי אחר, הרי ביטל מצוות עשה שהיה בידו לקיימה ואין לו תקנה, עיי"ש.

ועל פי חילוק זה כתב לתרץ גם בנידון דידן, דלכן תקנו חכמים שתהא מצוות הדלקת נר שבת מוטלת על האשה, לפי שאילו היה האיש מדליק והאשה הייתה יוצאת בהדלקתו, היה מקום לפקפק שהאשה אינה מקיימת המצווה כתיקונה דמצווה בו יותר מבשלוחו, שהרי היא אינה מקיימת המצווה בעצמה, אבל כשהאשה מדלקת והאיש יוצא, אין חיסרון לגבי הבעל במה שאינו מקיים את המצווה בעצמו, כיון שההדלקה היא ממזמן הבעל ועל ידו יש אורה בבית, ומש"ה עדיף שהאשה תדליק דאז אין חיסרון לגבי הבעל משום מצוה בו יותר מבשלוחו, עיי"ש (ועי' לעיל פרשת נח דרוש ג' מה שכתבנו בזה).

אולם בפתח הדביר שם הביא קושיא זו בסתמא מצד הא דקי"ל מצווה בו יותר מבשלוחו ולא הקשה כדברינו מנר חנוכה, ובתירוצו לכא' עדיין אינו מיושב מה שהקשינו ממצוות הדלקת נר חנוכה, שהרי גם במצוות נר חנוכה היה אפשר לומר כסברתו, דעדיף שהאשה תדליק כדי שתעשה המצווה בעצמה, והאיש יצא ידי חובתו על ידי שההדלקה נעשית מממונו. ואולי יש ליישב, ע"ד שכתב החתם סופר (בחי'דושי' שבת כא, ב) בטעם הדבר שאף לפי המהדרין שכל אחד מבני הבית מדליק לעצמו מכל מקום הנשים אינן מדליקות, דכיון שתקנו הדלקת נר חנוכה להדליקה מבחוץ (שם), וכל כבודה בת מלך פנימה (תהילים מה, יד), לכן לא תקנו שגם האשה תדליק בעצמה. ומהאי טעמא נמי לא הטילו חכמים את המצווה עליה כמו בהדלקת נר שבת.

(ב) אכן לכא' יש לעורר על סברת השדי חמד, דכל שהמצווה נעשית מממונו לא קרינן ביה מצווה בו יותר מבשלוחו, ממה שאמרו בגמ' (ב"מ פו, ב), אמר רב יהודה אמר רב, כל מה שעשה אברהם למלאכי השרת בעצמו עשה הקב"ה לבניו בעצמו, וכל מה שעשה אברהם על ידי שליח עשה הקב"ה לבניו על ידי שליח, ואל הבקר רץ אברהם (בראשית יח, ז), הנני ממטיר לכם לחם מן השמים (שמות יז, ד), יוקח נא מעט מים (בראשית יח, ד), והכית בצור ויצאו ממנו מים ושתה העם (שמות יז, י). ובפשטות נראה שטעם הדבר שמה שעשה אברהם למלאכי השרת על ידי שליח עשה הקב"ה לבניו על ידי שליח, היינו משום דמצווה בו יותר מבשלוחו, ולכן במה שלא התעסק אברהם בעצמו, גם קבלת השכר לא הייתה גדולה כל כך, ולכן לא עשה הקב"ה לבניו בעצמו אלא על ידי שליח. ואם איתא דכל שנעשית המצווה מממונו אין חילוק בין העושה בעצמו לעושה על ידי שליח, למה נגרע שכרו במה שעשה על ידי שליח כיון שכל המצווה נעשית מממונו.

נמצא לכא' דממה שנתן הקב"ה מים לישראל על ידי שליח יש ללמוד דאפי' בכה"ג שהמצווה נעשית מממונו נמי קי"ל דמצווה בו יותר מבשלוחו, ושוב אי אפשר לומר שטעם הדבר שמצוות הדלקת נר שבת ניתנה לנשים הוא לפי שהן מצויות בבית, דאכתי היה עדיף שידליק הבעל דמצווה בו יותר מבשלוחו. ובהכרח לומר כהטעם הא' שפירש רש"י שניתנה מצוות הדלקת הנר לנשים לפי שהיא כיבתה נרו של עולם, ולפ"ז עיקר החיוב מוטל על האשה ולא על האיש.

ומעתה נבוא לביאור המדרש, ויענך וירעיבך ויאכילך את המן, בשבח המן דיבר הכתוב שהקב"ה האכילך את המן בעצמו ולא על ידי שליח (עי' אוה"ח הק' מה שכתב בזה), וכוונת הכתוב להגדיל את מעלת המן שנתנו הקב"ה בעצמו על הבאר שנתנו הקב"ה על ידי שליח, כיון שאברהם אבינו הביא למלאכי השרת מאכל בעצמו ומים על ידי שליח. הרי לפנינו שגם בכה"ג שהמצווה נעשית מממונו נמי מצווה בו יותר מבשלוחו, וכיון שכן שוב אי אפשר לומר שסיבת הדבר שמצוות הדלקת הנר מוטלת על הנשים לפי שהן מצויות בבית, אלא בהכרח הטעם לפי שהיא כיבתה נרו של עולם ולכן המצווה מוטלת דייקא עליה, ולזה מכאן שהנשים דולקות נר של שבת.

בעידן רעוא דרעוין פרשת עקב

תשס"ט

בתוה"ק ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלוקיך ללכת בכל דרכיו ולאבהה אותו ולעבוד את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך, לשמר את מצות ה' ואת חקתיו אשר אנכי מצוך היום לטוב לך (דברים י, יב-יג). והרה"ק הר"ר אלימלך עמד כאן דהתחיל הכתוב מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה, ואח"כ מונה והולך כל העבודות יראה אהבה ללכת בכל דרכיו ומה המקרא חסר עוד מלפרש שאומר כי אם ליראה. וכמו כן קשה על חז"ל שהקשו (מגילה כה). וכי יראה מילתא זוטרתא היא, דהיה להם להקשות כן גם על שאר העבודות המנויים בפסוק.

ובאמת כבר עורר בזה במדרש (ילקוט"ש תהלים כז) עה"פ אחת שאלתי מאת ה' וכו' שבתי בבית ה' כל ימי חיי, א"ל הקב"ה דוד בתחלה אתה אומר אחת שאלתי ואח"כ אתה שואל כמה שאלות שנאמר שבתי בבית ה' וגו', א"ל רבש"ע מומך למדתי לא יהא העבד שוה לרבו, בתחלה אמרת ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה, ואח"כ פתחת להם מצות הרבה שנאמר ללכת בכל דרכיו הוי דיו לעבד שיהא כרבו.

ובחז"ל (מנחות מג:) דרשו מכאן, חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום שנאמר ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך, ובתוס' כתבו דילפי' כיון שיש מאה אותיות בהפסוק, אך רש"י פירוש אל תיקרי מה אלא מאה ומזה ילפי' חיוב מאה ברכות, ויש לבאר מדוע אכן ראו חז"ל לדרוש כך אל תיקרי מה אלא מאה.

והנה כתיב בפסוק ראשית חכמה יראת ה' (תהילים קיא, י), דהפתח והשער ליכנס אל הקודש פנימה בעבודת ה' היא יראת שמים ובלעדה אינו יכול להתחיל כלום, וכדמצינו בחז"ל (שבת לא.) בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה קבעת עיתים לתורה וכו' ואפילו הכי אי יראת ה' היא

אוצרו אין ואי לא לא, דאם אין בו יראת שמים כל אשר עמל ויגע במצות ומעשים טובים בעלמא הדין חלילה לריק היתה, והראשונים מנאו את מצות יראת ה' מן המצות התמידיות הנוהג בכל עת ובכל שעה, וז"ל החינוך במצות יראת ה' (מצוה תל"ב): וזאת אחת מן המצות התמידיות על האדם שלא יפסק חיובן מעל האדם לעולם אפילו רגע אחד, ומי שבא דבר עברה לידו חייב להעיר רוחו ולתת אל לבו באותו הפרק שהשם ברוך הוא משגיח בכל מעשה בני אדם וישיב להם נקם כפי רוע המעשה, עכ"ל. הרי לנו מזה דיראת שמים הוא היסוד לכל המצוות, דכשיש לאדם יראת שמים הרי זה מגני ומצלי לו מן החטא שהיראה אינו מניח לו להיכשל ח"ו מגודל פחד ה' היודע כל מעשי בני אדם וכל מחשבותם.

וחשבתי לומר עפ"י המימרא המובא בשם זקה"ק הר"ר מיכל'ע מזלאטשוב זי"ע (מלכי בקודש, פרשת עקב) על הפסוק בפרשתן (יא, יח) ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם וקשרתם אותם לאות על ידכם והיו לטוטפות בין עיניכם, וברש"י, ושמתם את דברי אף לאחר שתגלו היו מצויינים במצוות הניחו תפילין ועשו מזוזות כדי שלא יהיו חדשים כשתחזרו. וכתב שם לבאר שלפעמים האדם כשבא לעשות איזה מצוה, שרוצה לעמוד להתפלל או להתיישב ללמוד ואינו מרגיש שום חשק והתלהבות לעשיית המצוה, ומי מדבר עוד מגדלות המוחין שבודאי אינו מרגיש כלל, אעפ"כ לא ימנע האדם את עצמו מלעשות המצוה ההיא מפני כן, שאם ימתין לא יעשה המצוה כלל, אלא יתגבר עצמו ויעשה המצוה כמו שהוא והמקום כבר יהא בעזרו שירגיש טעם ומתיקות בהמצוה וישיג גדלות המוחין.

ובזה מבאר דברי רש"י כאן, דאף לאחר שתגלו היו מצויינים במצוות, היינו גלות בדעת שלא תרגישו גדלות המוחין, אעפ"כ הניחו תפילין ועשו מזוזות ותתקיימו כל המצוות כמו שהוא עכשיו באותו עת, שלא יהיו חדשים כשתחזרו, היינו שלא תמתינו עד שתחזרו החשקות וההתלהבות להמצוה כחדשים, אלא תעשו עתה כמו שהן.

ואולי יש לומר דמצוה זו של יראת ה' היא המציל את האדם בשעה שעושה המצוה ואין לו חשק והתלהבות אל המצוה, דהנה כתב הרש"ש במסכת קידושין (לב): אהא דאיכא מ"ד שם בגמרא דמה שאמרה תורה מפני שיבה תקום והדרת פני זקן, דזקן הוא זה שקנה חכמה ואפי' יניק וחכים מחוייבים לכבדו ולעמוד מפניו, וכתבו שם התוס' (בד"ה מאי שנא) דיניק וחכים צריך שיהא

מופלג, אך על השיבה אמר התורה דצריך לכבדו אפי' שאינו מופלג רק יודע קצת, וכן אם הם שוין צריך שיעמוד היניק מפני הזקן.

וע"ז כתב הרש"ש ביאור נפלא, דהנה הזקנה היא כמו מספר הנול (אפס) דכשהוא עומד בפני עצמה הרי היא אינו שוה כלום, אך כיון שמוסיף עליה מספר אחרת תיכף המספר משתנה ועושה מאחדות עשירות וביחד עם מספר האפס הרי היא עולה למספר גדול, כן הוא השיבה לבדה אינה כלום אבל עם חכמה נחשבת גם היא, ואפילו עם מספר נמוך של חכמה שמצטרף אליה כבר היא חשובה הרבה שהרי נכנסה לעשירות עם הנול, ולכן צריך שיעמוד היניק מפניו.

וזהו הענין של יראת שמים שהיא אכן היסוד להכל, ואף מי שיושב ועוסק בתורה כל היום אך אם אין לו יראת שמים אמרו עליו חז"ל (שבת לא.) דדומה לגזבר שמסרו לו מפתחות הפנימיות ומפתחות החיצונות לא מסרו לו בהי' עייל, ומכריז רבי ינאי, חבל על דלית ליה דרתא ותרעא לדרתא עביד. אך היא לבד בלי מצוות אינה נחשבת לכלום, והרי היא כמו מספר האפס שנחשב רק עם מספר אחר ולו מספר הקטן, וזהו שאמר הכתוב **ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעימך כי אם ליראה**, דהיראה היא בבחינת מה ואפס, אך היא היסוד והראשית לכל, אך לאחר שיהיה לאדם היראת שמים שוב ממשין הכתוב, **ללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו ולעבוד את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך וכו'**, דאז עם היראת שמים כשיעשה אחת משאר המצוות אע"פ שלא יעשה אותה בכוונה הראויה ובהתלהבות כראוי, הרי יצטרף מספר הנמוך עם האפס של היראת שמים וייחשב למצוה רבה וחשובה, וממילא יוכל לעשות המצוה אע"פ שאין לו אז גדלות המוחין וכדברי הרבי ר' מיכל' זי"ע.

וזה יש לרמז גם במאמרם ז"ל אל תיקרי מה אלא מאה, דאכן היראת שמים נחשב כ'מה', אך בהצטרף אליה מצוה קטנה, חשוב כמספר אחד, הרי בהרבה יראת שמים שנחשב כשתי אפסים יעלה למספר 'מאה' וכן הלאה.

וזהו ג"כ כוונת המדרש, דדוד המלך ביקש מאת הקב"ה **אחת שאלתי מאת ה', אחת ר"ל דבר קטן מאוד והיא היראת שמים שכנ"ל כשהיא לבדה היא קטן מאוד וכמעט אינה נחשב למאומה**, אך זהו הדרך והתרעא לדרתא שבצירוף אליה מצוה קטנה ייחשב למאוד, וע"ז המשיך **שבתי בבית ה' כל ימי**

חיי וכו', שמאחר שכבר יהיה לי היראת שמים יהיה קל יותר לקיים כל שאר המצוות ויזכה לשבת בבית ה' כל ימי חייו.

ולפיכך כשאמר לו הקב"ה, דוד, בתחלה אתה אומר אחת שאלתי ואח"כ אתה שואל כמה שאלות, השיב דוד להקב"ה ממך למדתי לא יהא העבד שוה לרבו, בתחלה אמרת ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה ואח"כ פתחת להם מצוות הרבה שנאמר ללכת בכל דרכיו, היינו דהבין ענין זה דיראת שמים היא יסוד הכל אך עדיין בבחינת מה, וזאת השכיל להבין מדברי הכתוב כאן בפרשתינו, וכשמוסיף ע"ז אפילו דבר קטן כבר היא נחשב לדבר גדול, וממילא ביקש מהשי"ת שיתן לו בחינת היראה, ואז בקל יוכל להשיג המעלה של שבתי בבית ה' כל ימי חיי וכו'.

ובדרכינו יש לפרש גם דברי הכתוב בריש הפרשה, והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם ושמר ה' אלוקיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך, והמפרשים (אוהחה"ק, ועוד) דייקו כאן דבאם יקיים בעצמו כל המצוות מדוע צריך עוד לזכות אבות הרי יש לו זכות עצמו.

אלא דענין הנ"ל מהרש"ש, איתא בשם הרה"ק מרוז'ין זי"ע על ענין ייחוס אבות, דהנה ייחוס בפני עצמו אינו שוה כלום, ואע"פ שאבותיו היו צדיקים וקדושים, אם האדם אינו מוסיף מדיליה בתורה ובעבודת ה' הזכות אבות אינו מועיל לו כלום, אלא דהיא כמו מספר האפס, דאיה"נ בפני עצמה אינה כלום אך באם מוסיף עלה קצת מצוות ומעשים טובים הרי היא מצטרף ועולה למספר גדול וחשוב, ואם רק מתחיל הזכות אבות מסייע בעדו להתעלות במדריגות גבוהות, והייחוס מגין עליו ומחשיבו, וזהו שאמר הכתוב והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה, שעקב הכוונה על מצוות עקביות שיעשה רק קצה מהמצוה, אך כיון שעשה איזה פעולה אפילו קטנה מאוד, יהא ושמר ה' אלוקיך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך, שדבר מועט זו יצטרף אל הזכות אבות שיש לו מכבר שהיא כמו ה'אפס', ועי"ז ייחשב למעשה גדולה ונשגבה וישפע עליך כל הברכות והשפעות.

והנה חז"ל נתנו לנו עצה ודרך להגיע ולהשיג את המצוה של יראת ה', והיא המאה ברכות שחייב אדם לברך בכל יום, ורמזו זאת (מנחות מג.) בפסוק זה של ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה, אל תיקרי מה

אלא מאה, ועל כן צריכים ביותר להתחזק בענין ברכות בכוונה, ובנועם מגדים בפרשת תרומה כתב לבאר מה דכתיב מה ה' אלוקיך שואל מעמך, דהיה לו לומר ממך, רק דמרמז בזה דכשמברך ברכה צריך זהירות יתירה לברך בכוונה רבה מעומק ופנימיות הלב וזהו מעמך מתוך פנימיות ליבך, וכתב שם עוד לרמז בדבריהם ז"ל (שבת קכב) נר לאחד נר למאה, דאותו כוונה והתלהבות שיש לאדם כשאומר שמע ישראל ה' אחד', דהרי בלי כוונה בפסוק ראשון לא יצא כלל חובת קריאת שמע, כוונה כזה צריך ג"כ כשמברך המאה ברכות, שצריך לכווין בכל ברכה וברכה שמברך במשך היום, ולידע למי מברך ועל מה הוא מברך.

וכבר חזרתי הרבה פעמים על דבריו הנוראים של זקה"ק הרבי ר' מיכל'ע זי"ע שכתב בהנהגות, שאדם שאוכל איזה מאכל בלי לברך בכוונה הראויה, הרי מאכל זה חשש גזל ומטמטם את מוחו כאילו אכל נבילות וטריפות ר"ל. ובפרט בזמנים הללו שמצב הפרנסה קשה מאוד בכל העולם יש להתחזק ביותר בענין ברכות בכוונה, וכדאיתא בספה"ק שהמברך ברכת המזון בכוונה מובטח לו שלא יחסר לו פרנסתו, ועל האדם להרגיל את בני ביתו משחר נעורם לברך ברכות בכוונה, וכן על המחנכים בתלמוד תורה ללמד לתלמידים גודל חובת ברכות בכוונה ושידעו למי הם מברכים, ובכך גם כי יזקין לא יסור ממנה, ואין זה מן הנימוס להודות למי שעשה לך טובות הרבה מן השפה ולחוץ, וכמו כן כשמודים ומברכים להקב"ה אשר זן ומפרנס אותנו תמיד בכל יום בכל עת ובכל שעה הרי צריכים לשבחו בכל הלב ובעומק הכוונה כראוי למי שמייטיב עמנו כ"כ.

ורק צריכים קצת התבוננות קודם הברכה וכבר יברך בכל ליבו, וכשיברך ברכות בכוונה זו יביא אותו לידי יראת שמים, שהיא יסוד הכל וכנ"ל, ובכן יהיה בקל לקיים המשך הפסוק של ועתה ישראל וכו', ללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו ולעבוד את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך, לשמר את מצות ה' ואת חקתיו אשר אנכי מצוין היום לטוב לך.

יעזור השי"ת ויתן לכל אחד ואחד די פרנסתו ולכל גויה וגויה די מחסורו, צדיקים כבר איחלו כתיבה וחתימה טובה מחמשה עשר באב, וכבר מסתיימת חודש אב ומתקרבים אנו לחודש אלול, ברוב השנים כבר מברכים חודש אלול בפרשת עקב, ירחם השי"ת שיהיה כבר 'עקב' וסוף לכל צרותינו ונזכה להיגאל בגאולת עולמים בב"א.